

HKScan Betesbloggen No 2 år 2022

Perioden 25 april tom 9 maj

Ett år som i år med höga priser på insatsvaror önskar man verkligen att det skulle bli en bra betessäsong. Men bristen på regn gör att det ser väldigt dåligt ut för betestillväxten under den kommande 14 dagars-perioden. Ganska få har släppt ut djuren, det blir trångt inne på stall, de lammen som inte ska följa med ut får konkurrens med tackorna om yta och ätplatser, och de växer långsammare än tänkt.

Sammanfattning:

- *Bristen på vatten gör det svårt för växterna att använda näringen och tillväxten stoppas.
- *När regnet väl är här kommer växterna skjuta iväg med raketfart och växa kompensatoriskt.
- *Sval temperatur just nu ger en kvalitet som motsvarar kraftfoder på betet.
- *Betesmanagement tidig vår handlar om att få ut djuren på stor yta. Senare kommer management med fållor och snabb rotation.
- *Det torra, stabila vädret gör är att det säkert går att beta slåttervallarna 10-14 dagar till, innan avkastningen i förstaskörden minskar mer än bortförda betesmängden.
- *Det tar 5-10 dagar för mikroberna i tackans våm att anpassa sig till betet och det är bra om tackorna har tillgång till ensilage eller hö som de kan äta den första tiden på bete om de vill.

Vad händer vid vårtorka?

Kväve och kalium är de viktigaste näringsämnena för växternas tillväxt. Tyvärr är båda huvudsakligen lösta i markvätskan. Eftersom växterna redan har förbrukat näringen i den lilla mängd markvätska som finns, så är det nu stopp på tillväxten. Vi har alltså ingen brist på näring utan brist på markvätska som näringen kan lösas i. Kommer det 2 mm regn blir det mer markvätska och då växer det en bit till innan markvätskan tar slut, kommer det 1mm så växer betet ytterligare en bit osv. Det finns en kontinuerlig daglig tillväxt på låg nivå den är kopplad till att marken värms upp lite mer på djupet för var dag och därmed ger växterna möjlighet att komma åt lite mer vatten och näring varje dag. Eftersom dagstemperaturen är över 8 grader så sker en rätt kraftig aktiv fotosyntes hos betesväxterna. De kan dock inte använda energin från fotosyntesen till tillväxt eftersom de har så svårt att ta upp näring från marken. Det här gör att växterna lagrar in mer och mer energi i tillväxtpunkterna. Så när det väl kommer stora regnmängder på 20-30 mm och det blir fri tillgång på vatten i marken kommer blir det en raketstart för växterna med stark kompensatorisk tillväxt. Växterna har mycket lagrad energi som de kan använda och det finns mycket kväve och kalium i de översta marklagren som inte använts än.

Hur är prognosen för betestillväxten under de kommande 10-14 dagarna?

Eftersom nederbörden helt ser ut att utebli under den kommande 10 dygnsperioden kommer också betestillväxten att fortsätta i samma låga tempo som förut, max 5-8 kg ts per dag och hektar. Den

dubbla tillväxten kan ske på blöta jordar och kapillära jordar där vatten kan komma underifrån. Det blir fortsatt mycket stor skillnad på tillväxten på näringsrik och näringsfattig mark. På näringsfattig mark blir det noll eller minustillväxt medan tillväxten på välgödslad mark kan komma upp i 8-10 kg ts per dag och hektar. Detta eftersom mängden växtnäring är så stor i förhållande till mängden markvätska. Eftersom dagstemperaturen väntas ligga under 12 grader kommer allt bete att hålla kraftfoderkvalitet under hela perioden.

Kommer avkastningen på förstaskörden att påverkas av det här vädret?

Vanligtvis påverkas det inte alls eftersom det bara handlar om en uppskjuten tillväxt. När regnet väl kommer blir rakettillväxt på vallen. Dessutom brukar kvalitén på förstaskörden bli bättre när den effektiva tillväxtperioden är kortare.

Betesplanering tidig vår

Tidig vår handlar betesplaneringen inte om bete i fållor, utan om att få ut djuren på så stora ytor som möjligt för att utnyttja den betesmängd som finns. Även om betesmängden just nu i snitt bara är 200 kg ts per hektar så blir det 4 000 kg på 20 hektar. Eftersom betet håller kraftfoderkvalitet och kraftfodret kostar 5,30 kr/kg så motsvarar det ett värde kring 21 000 kronor. Ett värde som det är värt att lägga ner arbete på för att det skall bli till foder åt tackorna.

Att få ut tackorna på bete

Den bästa strategin på våren är normalt att använda både naturbetesmark och slåttervallar för det tidiga vårbetet. Speciellt vårar med så här långsam betestillväxt. Det torra, stabila vädret gör att det säkert går att beta slåttervallarna 10-14 dagar till, innan avkastningen i förstaskörden minskar mer än bortförda betesmängden. Den tillgängliga betesmängden på de flesta slåttervallar ligger idag kring cirka 200 kg ts per hektar. Har man 10 hektar slåttervall blir det totalt cirka 2 000 kg tillgängligt bete. Har man 100 tackor som äter cirka 200-250 kg om dagen så räcker betet till cirka 12-14 dagar. Detta inberäknat en tillväxt på 8 kg om dagen under betesperioden. Har man inte 10 ha slåttervall stängslat för att kunna beta utan bara exempelvis 6 hektar är det bättre att släppa ut 60 % av tackorna. Det blir mer utrymme och går åt mindre strö för de djur som blir kvar inne. Det är soligt och torrt väder så att både lamm och tackor gynnas av utevistelse. Tackan har sin maximala mjölkavkastning 20-40 dagar efter lamningen. Så kan man välja att det bättre att ta omställningen till bete innan 20 dagar eller efter 40 dagar från lamningen. Vädermässigt är det heller inget problem med att ta ut tackor som skall lamma den närmaste veckan.

Tillskottsutfodring på betet

Även om betet nu är mer näringsrikt än kraftfodret (och billigare!) så behöver man ändå börja med att ställa ut en ensilagebal till tackorna. Det tar 5-10 dagar för mikroberna i tackans våm att anpassa sig till betet. Innan dess är det bra att de har tillgång till ensilage att äta om de vill. Velnärda och välutfodrade tackor klarar väl att mjölka på hullet under 1-2 veckor under våren. Det är en fördel för tackorna om man kan ge dem ett tillskott på 5 hg kraftfoder per dag. Men det kan vara svårt tekniskt att ordna på ett vettigt sätt när de går ihop med små lamm. För lammen är det bra om de kan fortsätta få fri tillgång på kraftfoder i lammkammare ute eller foderautomat. Lammen blir lugnare och det blir mindre stress på tackorna.

Som vanligt, vågen är din bästa vän. Väg utvalda lamm en gång i veckan eller varannan vecka så du vet att tackorna mjölkar till lammen och då kan ha en bra plan för en tidig avvänjning när lammen är ca 90 dagar gamla. Börja redan nu fundera på vad du ska göra och vad lammen behöver vid avvänjning. Var och vad ska de beta? Ska du tillskottsutfodra? Ska du sälja av lammen istället etc? Hör gärna av dig så får du tips och råd!

//Gunnar Danielsson med inspel av Elisabeth Svensson på HKScan